

CH
OK

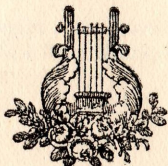
MADÁCH
LANTVIRÁGOK

LANT-VIRÁGOK

IRTA

MADÁCH.

PESTEN.

Kyomtatta Fiishuti Landerer Lajos

—
1840.

Kini Bogarammal
1546. Sarawongai.
No 1

LANT-VIRÁGOK

IRTA

ZARÁND

1840

(AZ ILYEN CIMŰ KÉZIRAT VERSEI.)

Kedves kis csokrot, egykor rejtve nyilott szerény ibolyákat nyújtunk itt át, miket az idő és feledés sűrű avarja alól takartunk fel. Színük megfakult, de illatuk megmaradt.

Madách Imre első, zsenge verseit adjuk. A „L a n t-V i r á g o k“ 1840-ben jelentek meg, csinos, zöldborítékú füzetkében, de az ifju költő csak rokonainak és legbizalmasabb barátainak szánta, úgyhogy a kis nyomtatvány ma már a legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Jó szerencse, hogy a költő fia, Aladár, az ő példá-

nyát odaajándékozta a Nemzeti Muzeumnak, s erről a példányról készült a mi kegyeletes kiadványunk.

Amikor a kézirat után kutattam, hogy azzal a sok sajtóhibával étkelenkedő első kiadást összehasonlítsam, s úgy készítsem sajtó alá a mi új kiadásunkat, kitűnt, hogy kézirat nincs, — mert az Egyetemi Könyvtárban sem találtam meg a kéziratot példányt, amelyet Madách egyik életírójának adata alapján ott kerestem — s a család sem tud róla; azonban találtam a családnál egy néhány oldalas más kéziratot, amelynek címlapján ez olvasható: „Lant-szikrák“ (áthúзва, s egyéb törlések után) „L a n t - V i r á g o k“, írta Z a r á n d, 1840.“

Az elsárgult füzetkében négy költemény van. Ezeket minden zsengeségük ellenére is, a Madách Emánuel államtitkár úr szíves engedélyével

közreadtuk, mert bár, — mint utólag rájöttem, — Abafi (Aigner) Lajos a Kazinczy Gábor hagyatékában talált, s valószínűleg ezzel azonos kézírati példány alapján az Egyetértés 1878. évi 76. számában közzétette, ma a nagyközönség előtt ismeretlenek; s mert itt-ott érdekes, a többi „Lantvirágok“-tól eltérő hang is zendül meg bennük: a népjog érvényesülését, a haza felvirulását reménylő, félénken, helyzetképekben rejtőzködő hang. („A rab költő“, „Róma“). Utóvégre olyan lángelmének, mint Madách volt, minden szava érdemes a kegyeletes megismerésre. A nagyjai iránt hálásabb külföld legalább így gondolkozik a maga nagyjairól s e felfogást követi a gyakorlata is.

Az is igen érdekes, hogy ezt a külön kéziratot az ifjú költő „Barátainak“ ajánlással látta el, míg a ki nyomtatott „Lant-Virágok“-on ez ol-

vasható: „Anyámnak ajánlva, fiui tisztelettel.“

Ennek az anyának — kesselőkeői Majthényi Annának — erős akaratú, szigorú szeretetű szíve az a szentély, amelyben a bártortalan gyermekifjú meg meri gyónni, el meri sírni első kikeleti, bánatos és bágyadt érzéseit, nemes, de titkolt gerjedelmeit, első csalódásait. Ő az a szentély és biztos rév, amelybe menekül, mint ahogyan hozzá menekül majd összezúzott ezüztárával, bevont vitorláival a házaselet végzetes hajótörése után.

Az „Ember Tragédiája“ költőjét ebben a kötetkében még kevés árulja el. Sok a versekben az utánézés, szinte átírás Bajza és Kölcsey, s egyéb, korabeli költők után, s mégis egységbe fűzi ezeket és a halhatatlan művet a komor alaphang, a kontempláció uralma, az emelkedett, nemes gondolkozás, a nagy érzékenység és

gyors visszahatás a külső benyomásokkal szemben. Persze hiányzik még belőlük a nagy tragédia élettapasztalaton, élményen alapuló biztossága, de a megtisztult fájdalom fölényes tárgyilagossága, élményekkel igazolt keserősége és végső, halavány reményszövétneke is.

A kis kötet létrejöttének külső és belső körülményeire nézve lapozzuk fel Madách életrajzírót (Voinovich, Palágyi, Morvay stb.) Abban az időben keletkezett, hogy Madách Imre 1837-ben három évre Pestre került tanulni, Károly és Pál fivéréivel együtt. Az egyetemen nyolcadmagával, — kivülről Lónyay Menyhért és Albert, Andrassy Manó és Gyula, b. Balassa Antal, Beniczky Ödön és Boronkay Rudolf — szűkebb hazafias és irodalmi kört alkot, s az akkori ifjak nemes ambíciói szerint ő is megpróbálkozik a költészettel: „Oly verse-

ket irok, hogy erővel az Atheneumban ki akarja tétetni Lónyai." A társaság ezután verseit, többnyire névtelenül, illetékes bíráló alá is bocsátotta. Madách rokonát, Bérczy Károlyt kérte fel, amiről Bérczy így emlékezik meg: „Hozzám is elhozott egy párt, sajátjait, s tej- és vérvegyületű arcán ez utóbbi lőn uralkodóvá, midőn mély tűzű fekete szemeit reám szegezve, kért, mondanék munkáiról lehető legőszintébb és legszigorúbb véleményt. A versek nyelve és technikája ellen tettem kifogást. „Tűzbe velük!" szólt."

Mégis, úgy látszik, barátai befolyására is, megfontolta a dolgot és 1840-ben kinyomatta a kötetkét Landerernél; azonban csak legszűkebb körben osztogatta.

Említsük meg még az érdeklődők számára egész röviden, hogy a kesergő szerelem tárgyát, az azurszemű

és szoborszívű hölgyet, életrajzírói, legjobb barátjának huga, Lónyay Etelka, akkor tizennégy éves gyermeklányban látják, akihez való érzelme, Lónyay Albert szerint, sem vallomáshoz, de még ártatlan bókhoz sem vezetett.

Ne mosolyogjunk a nagy szív első hevületén; értsük meg, érezzük át kegyelettel.

Az első kiadáshoz, az író nyelvi, verselési sajátosságaihoz és írásmódjához ragaszkodtunk, kivéve ahol a ritmusból nyilvánvalóan következett, hogy sajtóhiba került a nyomtatott szövegbe.

Wildner Ödön.

TÉLI DAL.

*Ah százszor jobban imádnám
A' természetet,
Ő ha hintne szép szemével
Arra életet.*

Tóth Lőrincz.

Ha mord borúba fúl a' nap
Le húnnya gyász egén;
Setét enyészet áll elő
E' földnek éjelen!

Ki holt az élet, és gyönyör
Vidító éneke,
'S a' hervadó világi kör,
Gyászolva bús bele.

'S ha elborult szüm éjelen
Kiholt az éltsugár,
Ha szümben érztem egy sötét
Temetkezést talál:

Dalom reménye el rezeget,
'S dalomba fájdalom;
Egy elveszett tavasz felett
A' néma sírokon!

A' föld tavassza vissza tér,
'S ujúlva olly dücső!
Éltem tavassza nem derül
Rideg örökre ő!

Szivem virágit nem hozá
Az éltető tavasz!
Keservem árja hult reá,
A' sír virága az.

A' RAB KÖLTŐ.

*A derék nem fél az idők mohától,
A koporsóból kitör és eget kér.*

Berzsenyi.

Borongva csendben áll
A várfenéki úr,
Álmatlan éjelen
Az agg Bretizla ül.

Magasztos homlokán
Szent öntudatja él,
'S kihólt szívébe még
A hon imája kél.

Körötte néma esend,
Fölötte vígalom,
A kény-úr terme áll
Az elnyomott honon.

Bretizla arczain
Egy dalja könnye áll,
Ki' keble harcز mezőn
Rémesre nem talál.

Ki érve szent ügyét
Olly büszke, mint a sas,
És honja gyász-helyén
Sír-hont magának ás.

Meg rázza üstökét,
Körül, körül tekint,
'S a rémes éjen át
Reménysugár nem int.

El tördezett a lant
Bretizla ódalán
Nem száll a gondolat
Magasra hangzatán.

Megvetve börtönét
És szük kórlátait,
Megvetve szolgáló-nép
Ledörgő átkait.

Keblembe rejtelek
Magasztos indulat
Bimbód e föld fagyán
Virágra nem fakad,

Nem zengem én a jog
Természetes szavát,
Mely fényvirágra hoz
Egy bóldogab' hazát.

Nem zengek síri dalt
A bajnokok felett,
Nem érti korcs fiú
Mártíri fényeket.

De jöni, jöni fog
A hajnal élete,
Piros derűt hozand
A népek Istene.

De jőni, jőni kell
Mit esdnek annyian
'S előjeled borong
A néma éjszakán.

'S ha hangom el rezeg
E puszta csarnokon,
A szellem élni fog
Dücső sugárokon.

És áldni fog ki érz,
És érzni mindki fog,
Mert egy világ regén
A vas-kor elrobog.

Síromnak ormain
Hazám óltára lesz
'S a véres áldozat
Ormára fényt szerez.

Bretízla évekig
El tűrte börtönét,
Nyugottan élte át
Kínsújtott életét.

Daczolt a kő kebel,
'S szerette mord lakát,
Mert öntudat csak ott
Deríthető agyát.

Álmában üdvre lelt
A kába képzelet,
Egyszerre élte ő
A kettes életet.

Álmába fény sugár
Virítta a hazát,
Kéblébe zárt nejét
Szerette magzatát.

Föl lelte üdveit,
Az el raboltakat,
Feledte bájokon
A földi átkokat.

S most hogy ki szenvedett
Az ébredő kebel,
Még őrzi álmait
A síri gyász lepel.

Ő boldog és nevén
Sugára oly dücső,
Porára béke hát
A jog martírja ő.

HOZZÁ.

Messze, messze, el tetőled
Égi bájú ideál,
Messze ott a vad magányba
Képed engem nem talál.

Es körömbe puszta csend ül,
És fölöttem a szabad,
Mindenütt a szent természet
Él, virúl, az ég alatt.

Ah de őt ki nem kerültem
Itt van égi temploma,
Ő ad életet, ő lehel bájít
A tavasz virágira.

Öt imádom az egeknek
Kék sugáru tükörén,
Öt a szent tavasz derűje
Rózsa-lepte reggelén.

Szép szemében az Olympot
Orzva láttam ékivel,
Mellyben istenült mosolyba
Egy meny élve vesztegel.

Ajka nyilladó körébe
Egy világ hajnalja kél,
Arcza bájló sugárin
Szent-tavasz virága él.

Lépte mint zephir fuvalma
Ott a rózsza kelheken,
Hangja csattogány nyögése
Illatos szent berkeken.

Keble mint Dianna szobra
Oly magasztos, oly fehér,
Ah 's imám e kő-szobortól
Enyhe érztet sohse nyér.

MOHÁCS TERÉN.

Ki sirja ez hős bükknek éjelében?

Kölcsey.

Virág fedett vidék ölen
A rózsagally között
Kecses fuvalmka lengedez
Tavasz zephir fölött.

Mosolygva néz a tiszta ég,
Vidám a völgy színe,
'S dücső aranynyal ébredsz
A hajnal élete.

TARTALOM.

*Lant-Virágok (Az 1840-iki kiadás
versei.)*

	Oldal
Ajánlat	9
Adeline	10
Édességek	11
Téli dal	14
A' dalnok jutalma	16
A' pár szem	19
Kék szem	22
A költő álma	24
Álomkérés	27
Az ő szemei	29
Változás	31
Szép szob'	34
Édes kín	35
Vágy	36
Csere	37
A' koszorútlan koszorús	39
Egyptom 's hazánk	41
A' hit szavai hozzá	42
Csált remény	47
Kínkac zaj	48

	Oldal
Bú-dal	49
Sóhajok	52
A' visszhang	56
Aldás, átok	58
Bucsu	60
Hattyú dal	62

*„Lant-Virágok, írta Zaránd 1840” c. kézirat
versei.*

A' rab költő	67
Hozzá	73
Mohács terén	75
Róma	78
Utószó Wildner Ödöntől	83

MADÁCH LANT-VIRÁGOK

SZÖVEGÉT
A PESTEN, FÜSKÜTI

LANDERER LAJOSNÁL 1840-BEN
MEGJELENT KIADÁS NEMZETI MU-
ZEUMI PÉLDANYARÓL, A „LANT-
VIRÁGOK, ÍRTA ZARÁND, 1840” C.
ALATT KÜZÖLT 4 VERSÉT PEDIG,
MADÁCH EMÁNUEL ÚR SZIVESSE-
GEBŐL, AZ EREDETI KÉZIRATRÓL
SZEDTEK. AZ ATNEZÉS ÉS JAVÍ-
TÁS, S AZ UTÓSZÓ DR. WILDNER
ÖDÖN MUNKÁJA. SAJTÓ ALÁ SUGÁR
JENŐ KÉSZÍTETTE. NYOMTÁK 1922-
BEN KORVIN TESTVÉREK PETTI
ROMANA BETÜKKEL 1100 PÉLDÁNY-
BAN ÉS PEDIG 1000 PÉLDÁNYT
FAMENTES ANTIQUE, 100 PÉLDÁNYT
PEDIG BIBLIOFILOK RESZERE ME-
RITETT PAPIRRA. EZT A 100 PÉL-
DÁNYT KÉZZEL ÍROTT SORSZÁ-
MOKKAL LATTUK EL.

KIS HELIKON 23.